

Recenzja

Pomimo powszechnego dostępu do informacji naukowej, zawartej w sieci Internet dzięki realizacji koncepcji *open access*, tradycyjne podręczniki akademickie i wydania książkowe stanowią nadal tematycznie uporządkowane i cenne źródło wiedzy tak dla studentów i absolwentów różnych kierunków studiów, jak i innych osób zawodowo związanych z daną dziedziną. Słuszność tego stwierdzenia daje się zauważyć także w odniesieniu do zagadnienia ochrony zdrowia świń, gatunku zwierząt ważnego z punktu widzenia gospodarczego, zwłaszcza w kontekście produkcji żywności i zaspokajania potrzeb żywieniowych człowieka.

Na krajowym rynku wydawniczym ostatnie wydanie podręcznika zatytułowanego „Ochrona zdrowia świń” autorstwa Profesora Zygmunta Pejsaka ukazało się nakładem Polskiego Wydawnictwa Rolniczego w Poznaniu w roku 2007. Podręcznik ten stanowił wówczas rozszerzoną wersję wcześniejszych edycji książki tegoż Autora, pt. „Ochrona zdrowia i terapia chorób świń” oraz „Choroby świń”, uzupełnionych o najnowsze osiągnięcia naukowe z dziedziny hyopatologii i wzbogaconych o zagadnienia dotyczące organizacji hodowli i produkcji trzody chlewnej, będące podstawą racjonalnego i opłacalnego chowu świń.

Oceniany aktualnie podręcznik, wydawany przez Polskie Wydawnictwo Rolnicze w Poznaniu pod zmienionym w stosunku do wydania z 2007 roku tytułem – „Zdrowie świń, prewencja i terapia” stanowi kolejną, redagowaną przez Profesora Pejsaka pozycję monograficzną, podejmującą problematykę ochrony zdrowia i chorób świń. Tym razem jednak Profesor, obok własnego wkładu autorskiego, postawił na współpracę z zespołem Współautorów, którym powierzył, w większości także z własnym udziałem, opracowanie poszczególnych rozdziałów podręcznika. Warto podkreślić, że Współautorzy obecnego wydania książki to w większości wychowankowie Profesora lub Jego bliscy współpracownicy. Należy zatem oczekiwać, że ścisłe relacje zawodowe i naukowe łączące Współautorów podręcznika, a także fakt zredagowania całości tekstu pod względem naukowym przez głównego Autora i pomysłodawcę ocenianego dzieła, zagwarantują, pomimo ewentualnych różnic w stylu pisarskim i sposobie podejścia do opisywanych zagadnień, pożądaną w przypadku opracowań monograficznych spójność tak w odniesieniu do formy, jak i do treści.

Analizując treść poszczególnych rozdziałów książki, można z pełnym przekonaniem stwierdzić, że oceniany podręcznik adresowany jest do szerokiego kręgu odbiorców. Zważywszy na zawarte w rozdziałach poświęconych chorobom świń przejrzyste opisy jednostek chorobowych o różnej etiologii, podręcznik stanowi wartościowe kompendium wiedzy akademickiej, przydatnej dla studentów wydziałów medycyny weterynaryjnej, realizujących przedmioty kliniczne w ramach bloków gatunkowych „Choroby zwierząt gospodarskich” oraz „Choroby świń”. Włączenie do opracowania, oprócz etiopatogenezy, diagnostyki, terapii i profilaktyki chorób zakaźnych, także zagadnień odnoszących się do organizacji produkcji zwierzęcej, elementów anatomii i fizjologii świni, zatruc pokarmowych

oraz chorób o etiologii niezakaźnej i pasożytniczej, a także dobrostanu, bioasekuracji i zasad urzędowego nadzoru nad stadami świń, sprawia, że zakres potencjalnych odbiorców, beneficjentów wiedzy zawartej w podręczniku staje się jeszcze większy i obejmuje także studentów kierunku weterynaria, realizujących przedmioty podstawowe i przedkliniczne, studentów kierunków pokrewnych oraz lekarzy weterynarii, w tym także zatrudnionych w Inspekcji Weterynaryjnej. Obok aspektu dydaktycznego i naukowego, w ocenie podręcznika nie sposób nie zwrócić uwagi na jego szczególną przydatność dla lekarza weterynarii – praktyków i specjalistów chorób świń oraz dla hodowców i właścicieli ferm. Przystępne podanie informacji dotyczących profilaktyki ogólnej chorób świń, w tym zapewnienia dobrostanu zwierząt, zasad bioasekuracji i dezynfekcji, jak również organizacji produkcji trzody chlewnej oraz zarządzania i sterowania rozrodem, stanowiących łącznie fundament efektywnej i opłacalnej hodowli i chowu świń, należy traktować jako wyznaczenie płaszczyzny współdziałania lekarza weterynarii, hodowcy i właściciela w ramach szeroko pojętego procesu zarządzania zdrowiem stada.

Szczególną uwagę zwracają zawarte w podręczniku odniesienia do zasad stosowania antybiotyków i terapii antybiotykowej chorób świń, a także uwzględnienie ważnego z punktu widzenia lekarsko-weterynaryjnego oraz istotnego do zapewnienia jakości i bezpieczeństwa żywności zwierzęcego pochodzenia zjawiska lekooporności drobnoustrojów. Zagadnienia te muszą być traktowane priorytetowo przez lekarzy weterynarii i hodowców, zwłaszcza w kontekście wprowadzanych obecnie regulacji prawnych. Wdrażane aktualnie nowe rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/6 z 11 grudnia 2018 r. w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych i uchylające dyrektywę 2001/82/WE, z mocą obowiązującą od 28 stycznia 2022 r., zobowiązuje wszystkie państwa członkowskie do aktualizacji krajowych przepisów dla sektora weterynaryjnego, odnoszących się do zapewnienia zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa żywności i środowiska, a zwłaszcza przeciwdziałania ryzyku dla zdrowia publicznego, wynikającego z oporności drobnoustrojów na stosowane chemioterapeutyki i środki dezynfekcyjne. Implementacja tych przepisów do krajowego ustawodawstwa lekarsko-weterynaryjnego stanowi poważne wyzwanie dla lekarzy weterynarii, hodowców i producentów żywności i będzie wymagała z pewnością solidnej podbudowy w postaci przesłanek naukowych, które – w opinii recenzenta – zainteresowani mogą odnaleźć także w niniejszym opracowaniu.

O wartości naukowej ocenianego podręcznika przesądza niewątpliwie w głównej mierze autorski wkład oraz redakcja naukowa Pana Profesora dr. hab. dr. h.c. multi Zygmunta Pejsaka, będącego niekwestionowanym autorytetem naukowym i specjalistą z dziedziny chorób świń, autorem i współautorem liczących się oryginalnych publikacji naukowych, znanym i docenianym za swoje osiągnięcia tak w kraju, jak i za granicą. Nie dziwi zatem fakt, że w większości rozdziałów książki w dołączonych wykazach wykorzystanego piśmiennictwa, obok światowych publikacji, prezentujących najnowsze osiągnięcia z zakresu chorób świń, znaleźć można także odniesienia do autorskich badań eksperymentalnych i artykułów przeglądowych Profesora, których włączenie stanowi gwarancję wysokiego poziomu merytorycznego podręcznika. Profesor Pejsak znany jest także w Polsce i na świecie jako niestrudzony organizator krajowych i międzynarodowych konferencji i sympozjów naukowych, tematycznie związanych z chorobami świń, na których corocznie prezentowane są wyniki najnowszych badań z dziedziny hyopatologii. Zapewne wiele z tych badań zostało wykorzystanych przez Autora w niniejszym opracowaniu.

W podsumowaniu oceny podręcznika „Zdrowie świń, prewencja i terapia” napisanego pod redakcją Pana Profesora Zygmunta Pejsaka, którego w pracy redakcyjnej wspomagała Pani Profesor Małgorzata Pomorska-Mól, pragnę zwrócić uwagę na kilka aspektów, które w opinii recenzenta przesądzą o merytorycznych, naukowych walorach tego opracowania oraz jego użytecznym charakterze. Podręcznik, liczący bez mała 800 stron, powstał z inspiracji lidera krajowej hyopatologii, uznawanego także za liczący się autorytet w tej dziedzinie na arenie międzynarodowej. Poszczególne rozdziały książki zostały napisane z udziałem nie tylko pracowników naukowych, specjalistów w dziedzinie chorób świń, ale także lekarzy weterynarii praktyków i producentów dodatków paszowych dla zwierząt, dysponujących wiedzą z zakresu zarządzania zdrowiem stada i produkcją trzody chlewnej. Struktura książki oraz tematyka poszczególnych rozdziałów dowodzą uniwersalności opracowania, łączącego elementy wiedzy akademickiej, przydatnej studentom kierunku weterynaria, praktyki klinicznej, niezbędnej dla lekarza klinicyisty oraz technologii i organizacji produkcji trzody chlewnej, stanowiących podstawę ekonomiki hodowli i chowu świń. W treści podręcznika zawarto informacje, bazujące na najnowszych osiągnięciach naukowych, dotyczących chorób oraz hodowli i chowu świń. O aktualności prezentowanej w książce tematyki świadczy m.in. uwzględnienie informacji nt. sytuacji epizootycznej związanej z występowaniem afrykańskiego pomoru świń w Polsce i na świecie, zasad administracyjnego zwalczania tej choroby, jak również zamieszczenie odrębnego rozdziału dotyczącego behawioru dzików w aspekcie epidemiologii ASF. Informacje te traktować należy jako klucz do zrozumienia specyfiki zakażeń wirusem afrykańskiego pomoru świń, stanowiących od wielu lat w skali globalnej priorytetowy obiekt zainteresowań pracowników naukowych, organów Inspekcji Weterynaryjnej, lekarzy weterynarii, hodowców i właścicieli ferm trzody chlewnej. Wykorzystany w podręczniku bogaty materiał dokumentacyjny w postaci tabel, wykresów, rysunków poglądowych i zdjęć stanowi cenne uzupełnienie treści oraz ułatwia jej percepcję i podnosi atrakcyjność. Na szczególne podkreślenie zasługuje przejrzysta struktura książki, w której w poszczególnych rozdziałach wyodrębnione są wyraźnie tytuły podrozdziałów oraz dodatkowo wyeksponowane i przedstawione hasłowo najważniejsze informacje, odnoszące się do prezentowanej tematyki. Zamieszczony w końcowej części podręcznika syntetycznie opracowany przewodnik, ułatwiający wstępne rozpoznanie choroby niewątpliwie okaże się przydatny dla lekarzy weterynarii praktyków w codziennej pracy zawodowej.

Wymienione atuty, zdaniem recenzenta, zagwarantują życzliwe i oczekiwane przyjęcie ocenianego podręcznika przez rynek wydawniczy i P.T. Czytelników. Biorąc natomiast pod uwagę dynamiczny w ostatnich latach rozwój wiedzy, postęp w badaniach naukowych, ciągłe doskonalenie metod zarządzania produkcją zwierzęcą oraz związaną z tym konieczność okresowej aktualizacji powszechnie uznawanych reguł i poglądów, a przede wszystkim znając kreatywność i twórczy potencjał pomysłodawcy i głównego Autora podręcznika „Zdrowie świń, prewencja i terapia”, należy domniemywać, że nie będzie to ostatnie wydanie tak poczytnego dzieła.

Lublin, 11 maja 2021 r.

prof. dr hab. Zbigniew Grądzi

Katedra Epizootiologii i Klinika Chorób Zakaźnych

Wydział Medycyny Weterynaryjnej

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie